

ΓΛΥΚΑ ΣΤΟΪΟΥ ∴
ΘΕΝΤΑ ΜΙΜΗΛΑΚΗ

Το πεττωρακι

ΓΛΥΚΑ ΣΤΟΪΟΥ : ΘΕΝΤΑ ΜΙΜΗΛΑΚΗ

Το πετελαράκι

Όπως είναι γνωστό, το παραμύθι είναι παγκόσμιο, με μακραίωνη παρουσία σε διαφορετικούς λαούς που το ανταλλάσσουν μεταξύ τους, προσαρμόζοντάς το στα δεδομένα της κάθε ιστορικής συγκυρίας, διατηρώντας, ωστόσο, το βαθύτερο συμβολικό περιεχόμενό του. Το παραμύθι του «Μισοκοκοράκου», ειδικότερα (όπου εντάσσεται και η παρούσα λογοτεχνική διασκευή), είναι διαδομένο ως ένα λαϊκό παραμύθι σχεδόν σε όλη την Ευρώπη (ιδιαίτερα στη Γαλλία), ενώ πέρασε στη Νότια Αμερική (Βραζιλία, Χιλή, Αργεντινή) με τους Ισπανούς και Πορτογάλους αποίκους. Είναι ιδιαίτερα αγαπητό στην Ελλάδα, με 74 καταγραμμένες παραλλαγές στον Κατάλογο του Γεωργίου Α. Μέγα –«Κατάλογος των ελληνικών παραμυθιακών τύπων και παραλλαγών»– και δεκάδες άλλες, δημοσιευμένες πιο πρόσφατα, σε συλλογές και εκδόσεις. Στις περισσότερες ελληνικές παραλλαγές ο ήρωας είναι αθυρόστομος. Ωστόσο, ενδεχομένως εξαιτίας κάποιας λογοκρισίας, κάποτε λείπουν επεισόδια και εκφράσεις που κάνουν το παραμύθι ιδιαίτερα αστείο.

Ο ήρωας είναι γενικά ένα κοκοράκι, τότε μισό (μισοκοκοράκος), τότε ολόκληρο ή, σε ορισμένες παραλλαγές, ένα παιδάκι ή ακόμη κι ένας ενήλικας. Πρόκειται πάντως για ένα πλάσμα φαινομενικά ασήμαντο που, ωστόσο, αξίζει πολύ περισσότερο από όσο δείχνει. Από αυτή την άποψη, ο μισοκοκοράκος (ή το πετειναράκι) είναι ένας τυπικός παραμυθιακός ήρωας: ένα νεαρό πλάσμα που αναχωρεί από το σπίτι του, αποχωρίζεται την οικογένειά του για να περάσει μια σειρά από δοκιμασίες (που συγκροτούν τη μυητική πορεία του). Το αφηγηματικό σχήμα του παραμυθιού αναπτύσσεται πάνω στο θέμα της αναζήτησης (του κλεμμένου νομίσματος) κατά τον τύπο των κλιμακωτών παραμυθιών, όπου ο ήρωας συναντά διαδοχικά (και συνήθως καταπίνει) μια σειρά από ζώα (αλεπού, άλογα, μελίτσια) και φυσικά στοιχεία (ποτάμι) τα οποία «ξερνάει» την κατάλληλη στιγμή, όταν θα χρειαστεί να αντιμετωπίσει τις θανάσιμες δοκιμασίες του βασιλιά. Όλες αυτές οι δοκιμασίες έχουν θετική έκβαση για τον ήρωα, καταλήγοντας στον απόλυτο θρίαμβο του πιο αδύναμου.

Όπως, λοιπόν, ο παραμυθιακός ήρωας δεν είναι μόνο αυτό που φαίνεται, έτσι και το ίδιο το παραμύθι μάς προσκαλεί να ανακαλύψουμε τις κρυμμένες αλήθειες του που παρουσιάζονται μεταμφιεσμένες σε ψέματα («ψέματα κι αλήθεια, έτσι είν' τα παραμύθια»), τις μεταφορές και τα σύμβολα πίσω από τα ορατά πράγματα και τους φορείς της δράσης.

Στη λογοτεχνική διασκευή της, η κυρία Γλύκα Στόιου μένει όσο το δυνατό πιο κοντά στην προφορική παράδοση του παραμυθιού, την οποία γνώρισε από πρώτο χέρι, από τη γιαγιά της, διατηρεί την απλότητα και τη χάρη της παραμυθιακής αφήγησης, αφήνοντας ωστόσο να διαφανεί το κρυμμένο, βαθύτατα συμβολικό, περιεχόμενό της. Αν και οι συνήθως άλυτες αντιφάσεις και αντιπαραθέσεις στον κοινωνικό χώρο (που στο λαϊκό παραμύθι υπονοούνται) εδώ κάπως απλοποιούνται με την τελική συμφιλίωση πλουσίων και φτωχών (βασιλιάς-πετειναράκι), η συγγραφέας καταφέρνει να παρουσιάσει ένα παραμύθι πραγματικά παιδικό, και όχι παιδιάστικο, που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σύγχρονου κοινού των παραμυθιών (που είναι τα παιδιά αλλά και οι γονείς τους). Ειδικά για τα παιδιά, δε θα κουραστώ να επαναλαμβάνω, σε συμφωνία με τους πολλούς επιστημονικούς κλάδους που ασχολούνται σήμερα με το παραμύθι, ότι το λαϊκό παραμύθι και οι λογοτεχνικές προσαρμογές του που γίνονται με σεβασμό και γνώση αποτελούν μια ύψιστη διασκεδαστική και παιδαγωγική εμπειρία. Όπως γράφει ο Μ. Γ. Μερακλής για τον πάντα ευαίσθητο και κρίσιμο κόσμο των παιδιών, το παραμύθι είναι ένας «από τους τελευταίους θύλακες φαντασίας, ομορφιάς και λογικής ελευθερίας».

Μαριάνθη Καπλάνογλου, αν. καθηγήτρια Λαογραφίας, ΕΚΠΑ

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια γιαγιά πολύ φτωχιά που στην αυλή της είχε ένα μικρό πετειναράκι. Το αγαπούσε τόσο πολύ! Και το πετειναράκι την αγαπούσε! Αλλά η καημένη η γιαγιά δεν είχε λεφτά να το ταΐσει καλαμπόκι. Το πετειναράκι έτρωγε μόνο σκουληκάκια και ζήλευε τον κουλουρά που περνούσε κάθε μέρα και φώναζε:

«Κουλούριαaaa! Κουλούρια πουλάω! Μια δραχμούλα το ένα κουλούρι!

Ελάτε να πάρετε!»

Ήθελε να φάει ένα κουλούρι...

Όσπου μια μέρα, την ώρα που σκάλιζε το χώμα για να βρει
σκουληκάκια, το πετειναράκι βρίσκει μια δραχμούλα!
Τρέχει χαρούμενο στη γιαγιά και της λέει:
«Γιαγιά, θα μου κρατήσεις τη δραχμούλα, αύριο που
θα περάσει ο κουλουράς να πάρω ένα κουλούρι;»

Η γιαγιά την έκρυψε τη δραχμούλα, το βράδυ, όμως, λίγο πριν να κοιμηθεί, ακούει χτυπήματα στην πόρτα.

Ντουκ, ντουκ, ντουκ!

Η γιαγιά τρομάζει.

«Ποιος είναι;» ρωτάει.

«Ήρθα να πάρω τον φόρο του βασιλιά» απαντάει η φωνή.

«Μα δεν έχω λεφτά. Γριά γυναίκα είμαι και φτωχιά».

«Αν δε μου δώσεις τον φόρο του βασιλιά, θα σε βάλω φυλακή!»

Η γιαγιά απελπίζεται.

«Μια δραχμούλα έχω να σου δώσω και αυτή δεν είναι δικιά μου...»

«Δε με νοιάζει! Ότι έχεις» απαντάει ο φοροεισπράκτορας του βασιλιά.

Τι να κάνει η γιαγιά... Παίρνει τη δραχμούλα από εκεί που την είχε κρυμμένη, ανοίγει την πόρτα και τη δίνει στον άντρα.

